

INFORMACIJA

o potpisivanju Ugovora o koordinaciji prilikom planiranja, najave, prijave, identifikacije i obezbjeđenja letova civilnih i vojnih vazduhoplova

Ministarstvo odbrane Crne Gore (u daljem tekstu: Ministarstvo odbrane) i Kontrola letenja Srbije i Crne Gore SMATSA doo Beograd (u daljem tekstu: SMATSA) pripremili su novi Ugovor o koordinaciji prilikom planiranja, najave, prijave, identifikacije i obezbjeđenja letova civilnih i vojnih vazduhoplova.

Trenutno važeći Ugovor (potpisan 29.10.2020. godine) je u praksi pokazao da nisu adekvatno definisane procedure i obaveze u radu ugovornih strana (u krajnjem slučaju mogle bi da dovedu do ugrožavanja bezbjednosti i sigurnosti obavljanja letačkih operacija), pa se nametnula potreba za dodavanjem novih i izmjenom određenih djelova članova Ugovora.

Takođe, upućivanjem vojnog predstavnika Vojske Crne Gore na dužnost u Jedinicu za upravljanje vazdušnim prostorom (Airspace Management Cell- AMC), omogućeno je funkcionalno formiranje iste. Jedinica za upravljanje vazdušnim prostorom funkcioniše u okviru SMATSA-e i zadužena je za civilno–vojnu saradnju u oblasti kontrole vazdušnog saobraćaja u crnogorskom vazdušnom prostoru.

Zaključkom Vlade Crne Gore, broj 08-810/24-1032/2, od 7. marta 2024. godine, prihvaćen je Ugovor o koordinaciji prilikom planiranja, najave, prijave, identifikacije i obezbjeđenja letova civilnih i vojnih vazduhoplova. Nakon donošenja ovog zaključka nastala je potreba za izmjenom člana 29 stav 3 Ugovora („Stupanje na snagu i važenje Ugovora“), zbog čega je neophodno ponovo sprovesti proceduru njegovog prihvatanja od strane Vlade Crne Gore.

Predmet ovog ugovora su zajedničke obaveze Ugovornih strana, kojima se, u odnosu na prethodni Ugovor, konkretnije uređuju pojedini poslovi i zadaci u vezi sa koordinacijom prilikom planiranja, najave, prijave, identifikacije i obezbjeđenja letova civilnih i vojnih vazduhoplova, a u skladu sa regulatornim zahtjevima i preporučenom praksom iz oblasti pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi i civilno-vojnoj koordinaciji.

Novi Ugovor je usklađen sa Zakonom o vazdušnom saobraćaju Crne Gore i podzakonskim aktima. Isti bliže definiše poslove vezane za obezbjeđenje uslova sigurne vazdušne plovidbe, poslove koje vrši pružalac usluga u vazdušnoj plovidbi u vazdušnom prostoru Crne Gore, kao i obaveze Ministarstva odbrane u izgradnji i održavanju sposobnosti nadzora i zaštite vazdušnog prostora u saradnji sa drugim državnim institucijama i saveznicima.

Ugovor o koordinaciji prilikom planiranja, najave, prijave, identifikacije i obezbjeđenja letova civilnih i vojnih vazduhoplova

Zaključen između:

1. Ministarstvo odbrane Crne Gore, Jovana Tomaševića br. 29, 81 000 Podgorica, koje zastupa ministar Dragan Krapović (u daljem tekstu: Ministarstvo odbrane),
i
2. Kontrola letenja Srbije i Crne Gore SMATSA doo Beograd, Trg Nikole Pašića br. 10, 11000 Beograd, PIB 103170161, MB 17520407, koju zastupa direktor Predrag Jovanović (u daljem tekstu: SMATSA doo)

(u daljem tekstu zajedno nazvane: Ugovorne strane)

Ugovorne strane saglasno konstatuju:

- 1) Da su zaključile Sporazum o poslovno tehničkoj saradnji br. 803-7412/3 od 08.10.2013. godine i ATM.00 – 554/1 od 30.09.2013. godine (u daljem tekstu: Sporazum) kojim su se saglasile o uspostavljanju međusobne saradnje u obimu regulisanom zajedničkim interesima, a u skladu sa regulatornim zahtjevima i preporučenom praksom iz oblasti pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi i civilno vojnoj koordinaciji;
- 2) Da su zaključile Ugovor o civilno-vojnoj saradnji u upravljanju, kontroli i zaštiti vazdušnog prostora Crne Gore broj 014/1-8/44-2 od 26.11.2019. godine i broj ATM.12 – 257/1 od 30.03.2018. godine čiji su predmet zajedničke obaveze Ugovornih strana u civilno-vojnoj koordinaciji i saradnji u upravljanju, kontroli i zaštiti vazdušnog prostora Crne Gore, a u skladu sa regulatornim zahtjevima i preporučenom praksom iz oblasti pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi i civilno-vojnoj koordinaciji;
- 3) Da u skladu sa Ugovorom o civilno-vojnoj saradnji u upravljanju, kontroli i zaštiti vazdušnog prostora Crne Gore broj 014/1-8/44-2 od 26.11.2019. godine i broj ATM.12 – 257/1 od 30.03.2018. godine zaključuju ovaj Ugovor o koordinaciji prilikom planiranja, najave, prijave, identifikacije i obezbjeđenja letova civilnih i vojnih vazduhoplova (u daljem tekstu Ugovor), kojim se bliže i konkretnije realizuju pojedini poslovi i zadaci u vezi sa koordinacijom prilikom planiranja, najave, prijave, identifikacije i obezbjeđenja letova civilnih i vojnih vazduhoplova;
- 4) Da se na ovaj Ugovor primjenjuju važeći zakon, podzakonski akti i međunarodni standardi iz člana 2. Ugovora o civilno-vojnoj saradnji u upravljanju, kontroli i zaštiti vazdušnog prostora Crne Gore broj 014/1-8/44-2 od 26.11.2019. godine i broj ATM.12 – 257/1 od 30.03.2018. godine.

Predmet Ugovora

Član 1.

Predmet ovog Ugovora su zajedničke obaveze Ugovornih strana kojima se konkretnije uređuju pojedini poslovi i zadaci u vezi sa koordinacijom prilikom, planiranja, najave, prijave, identifikacije i obezbjeđenja letova civilnih i vojnih vazduhoplova, a u skladu sa regulatornim

zahtjevima i preporučenom praksom iz oblasti pružanja usluga u vazdušnoj plovidbi i civilno vojnoj koordinaciji.

Nadležna jedinica kontrole letenja

Član 2.

SMATSA doo je preko svojih jedinica kontrole letenja AKL Podgorica, AKL Tivat i Oblasna kontrola letenja Beograd – CKL Beograd (u daljem tekstu: nadležne jedinice kontrole letenja) odgovorna za pružanje usluga u vazdušnoj plovidbi u vazdušnom prostoru Crne Gore.

Horizontalne i vertikalne granice nadležnih jedinica kontrole letenja koje se odnose na vazdušni prostor Crne Gore, objavljene su u AIP (Aeronautical Information Publication – AIP) Srbija/Crna Gora (ENR 2.1).

ICAO klasifikacija vazdušnog prostora u oblasti nadležnosti jedinica kontrole letenja u okviru FIR Beograd (Flight Information Region – FIR) opisana je u AIP Srbija/Crna Gora (ENR 1.4).

Alokacija vazdušnog prostora

Član 3.

Alokacija vazdušnog prostora se vrši u skladu sa odredbama Pravilnika o pravilima i postupcima letenja vojnih vazduhoplova i dokumentom Prioriteti i principi za raspodjelu vazdušnog prostora.

Za potrebe letenja vojnih vazduhoplova van vazdušnih puteva, letenja bespilotnih letelica, kao i za druge vojne aktivnosti koje zahtijevaju rezervaciju dijela vazdušnog prostora vrši se alokacija vazdušnog prostora.

Sve objavljene zabranjene, uslovno zabranjene, opasne zone, privremeno rezervisana područja (Temporary Reserved Area – TRA), privremeno izdvojena područja (Temporary Segregated Area – TSA) kao i ad-hoc vazdušni prostor zahtjevan od strane ovlašćenih subjekata predstavljaju vazdušni prostor kojim upravlja jedinica za upravljanje vazdušnim prostorom (AMC Crna Gora).

Sve zahtjeve za alokaciju vazdušnog prostora VOC VVCG mora podneti AMC Crna Gora, na propisanom obrascu koji je sastavni dio ovog Ugovora, a u skladu sa definisanim vremenskim rokovima. Ukoliko je gornja granica zahtjevanog vazdušnog prostora viša od FL 195, odluka o alokaciji vazdušnog prostora će biti objavljena kroz NOTAM i plan korišćenja vazdušnog prostora (AUP). Sve ostale odluke o alokaciji vazdušnog prostora, ispod FL 195, će biti objavljene kroz NOTAM. Izmjene nacionalnog plana za korišćenje vazdušnog prostora objavljuju se kroz ažuriran plan korišćenja vazdušnog prostora (UUP) i kroz NOTAM.

AMC Crna Gora prima i obrađuje sve zahtjeve podnijete od civilnih ili vojnih korisnika vazdušnog prostora i alokira vazdušni prostor u skladu sa definisanim pravilima prioriteta. Zahtjev za alokaciju vazdušnog prostora za potrebe letenja vojnih vazduhoplova dostavlja se jedinici za upravljanje vazdušnim prostorom (AMC Crna Gora) u skladu sa odredbama Pravilnika o pravilima i postupcima letenja vojnih vazduhoplova, i u skladu sa rokovima propisanim dokumentom Prioriteti i principi za raspodjelu vazdušnog prostora.

Dodatno, jedinica za upravljanje vazdušnim prostorom će:

- izvršiti alokaciju vazdušnog prostora jedan radni dan prije dana obavljanja operacija,

- dostaviti plan korišćenja vazdušnog prostora (AUP) Menadžeru mreže (Network Manager - NM), i objaviti NOTAM za alokacije vazdušnog prostora jedan radni dan prije dana obavljanja operacija,
- dostaviti Menadžeru mreže ažuriran plan korišćenja vazdušnog prostora (UUP), i objaviti NOTAM za sve izmjene prethodno planirane upotrebe vazdušnog prostora.

Plan leta, sadržaj i oblik

Član 4.

Svi letovi vazduhoplova u vazdušnom prostoru Crne Gore koji se sprovode u kontrolisanom vazdušnom prostoru vrše se po pravovremeno dostavljenom i prihvaćenom planu leta.

ICAO obrasci plana leta mogu se dobiti u aerodromskom prijavnom birou (u daljem tekstu: ARO) i isti se popunjavaju u skladu sa ICAO, evropskim i nacionalnim propisima i standardima.

Zahtjevi EUR za planiranje letova po pitanju popunjavanja ICAO obrasca plana leta dati su u ICAO EUR Regionalnim dopunskim postupcima (Doc 7030 – EUR) i u priručniku Network Operations Handbook.

Plan leta se dostavlja nadležnoj jedinici kontrole letenja, na propisanom ICAO obrascu popunjenom u skladu sa:

- 1) Uputstvom za popunjavanje plana leta¹;
- 2) ICAO Doc 4444;
- 3) AIP Srbija i Crna Gora;
- 4) IFPS Users Manual za letove koji lete kao IFR/GAT u barem jednom svom dijelu.

Vrijeme i mjesto podnošenja plana leta

Član 5.

Na dan izvršenja, nakon donošenja odluke po kom vojnom planu će se letjeti, posade podnose u ARO plan leta na ICAO obrascu najkasnije 60, a izuzetno 30 minuta prije predviđenog vremena polijetanja.

Za pojedinačne letove i namjenske zadatke posade dostavljaju u ARO plan leta na ICAO obrascu, najkasnije 30 minuta prije predviđenog vremena polijetanja.

U pojedinim slučajevima koji zahtijevaju hitnu reakciju (letovi u cilju zaštite vazdušnog prostora Crne Gore, transport povrijeđenih, aktivnosti traganja i spašavanja, gašenje požara, pružanje hitne pomoći u slučaju elementarnih i drugih nepogoda...), plan leta se može dostaviti telefonom ili putem radio-veze.

Podnošenje plana leta

Član 6.

Plan leta i poruke vezane za njega podnose se u ARO-u na aerodromu polijetanja.

Na aerodromima/letilištima na kojima ne postoji ARO, plan leta i poruke vezane za plan leta podnose se preko ARO-a u čijem prostoru nadležnosti se nalazi mjesto polijetanja.

Plan leta iz st. 1 i 2 ovog člana se podnosi na jedan od sljedećih načina:

---

¹ Uputstvo za popunjavanje plana leta je sastavni deo ICAO Doc 4444 i AIP Srbija i Crna Gora

- 1) Putem elektronske pošte na adresu nadležnog ARO-a;
- 2) AFTN/AMHS na adresu nadležnog ARO-a;
- 3) Faksom nadležnom ARO-u;
- 4) Telefonom u nadležni ARO ili na telefon nadležnog kontrolora letenja (u slučaju nemogućnosti upotrebe elektronske pošte, faksa – letilišta, tereni);
- 5) iz vazduha, radio-vezom.

Svaki plan letenja, koji letaćka jedinica dostavlja u ARO mimo propisanih rokova, ARO će primiti i najaviti, a o nepridržavanju propisa odmah telefonom, izvijestiti Vazduhoplovni operativni centar Vazduhoplovstva Vojske Crne Gore (u daljem tekstu: VOC VVCG).

Izmjene plana leta

Član 7.

Sve izmjene podnietog plana leta moraju se što prije prijaviti nadležnoj jedinici kontrole letenja.

U slučaju kašnjenja u odlasku od 30 minuta za VFR letove ili 15 minuta ili više za IFR letove, plan leta se mora izmijeniti ili podnijeti novi, nakon poništenja starog plana leta.

U slučaju nemogućnosti da obavijesti nadležnu jedinicu kontrole letenja o kašnjenju (vanaerodromska polijetanja i slijetanja), posada je dužna da radio-vezom nakon polijetanja obavijesti nadležnu jedinicu kontrole letenja o započetom letu.

Zahtjev za izmjenom plana leta može biti podniet nadležnoj jedinici kontrole letenja:

- 1) telefonom, neposredno prije polijetanja;
- 2) radio vezom, u letu, zbog potrebe za promjenom elemenata plana leta (npr. promjena maršrute).

Nadležna jedinica kontrole letenja se mora odmah obavijestiti kad god se let, za koji je podniet plan leta, otkaže iz bilo kojeg razloga.

Polijetanje vazduhoplova za potrebe hitne reakcije

Član 8.

Polijetanje vazduhoplova za potrebe hitne reakcije (letovi u cilju zaštite vazdušnog prostora Crne Gore, transport povrijeđenih, aktivnosti traganja i spašavanja, gašenje požara, pružanje hitne pomoći u slučaju elementarnih i drugih nepogoda...), vrši se odmah po prijemu naređenja.

VOC VVCG je dužan da odmah, po dobijanju, na način kako je opisano u članu 6, stav 3, tačka 4 ovog Ugovora, dostavi nadležnoj jedinici kontrole letenja neophodne podatke za najavu leta i to:

- 1) Pozivni znak;
- 2) Indeks pilota;
- 3) Tip vazduhoplova;
- 4) Maršrutu i visinu leta;
- 5) Ostale bitne podatke vezane za let.

Provjera podataka iz plana leta

Član 9.

Saradnik za poslove ARO provjerava podatke iz plana za dio leta koji se obavlja u prostoru nadležnosti SMATSA doo i traži od podnosioca plana leta da uočene nelogičnosti ispravi.

Nelogičnosti mogu biti:

- 1) Nivo leta;
- 2) Minimalna/maksimalna visina na vazдушnom putu;
- 3) Ruta;
- 4) Vrijeme otvorenosti aerodroma polijetanja/slijetanja u odnosu na predviđeno vrijeme odlaska/dolaska;
- 5) Pogrešno upisan statusni indikator leta.

Ukoliko je kontakt sa podnosiocem plana leta nemoguć, saradnik u ARO o uočenim nelogičnostima obavještava VOC VVCG, ukoliko se ni tada ne mogu ispraviti uočene nelogičnosti dobijeni plan leta se prihvata i prosljeđuje onako kako je primljen.

IFR planovi leta i potvrda od IFPS-a

Član 10.

Letačke jedinice/posade mogu podnositi svoje IFR ili IFR/VFR (mješovite) planove leta i poruke vezane za njih preko ARO-a u čijem prostoru nadležnosti se nalazi mjesto polijetanja.

Letačke jedinice/posade mogu podnositi svoje IFR/OAT planove na isti način kao VFR planove.

Plan leta koji se u jednom svom dijelu odvija prema IFR/GAT pravilima letenja je prihvaćen kada za njega stigne potvrđujuća poruka (ACK poruka) od EUROCONTROL Integrated Initial Flight Plan Processing System (IFPS-a).

Podnosilac ovakvog plana leta mora biti obavješten, od strane saradnika u ARO, da je za dobijanje odgovarajuće poruke od strane IFPS (Operational Reply Message – ORM) potrebno približno 15 minuta.

Upravljanje protokom vazdušnog saobraćaja i upravljanje vazdušnim prostorom

Član 11.

Usluga upravljanja protokom vazdušnog saobraćaja (Air Traffic Flow Management, u daljem tekstu: ATFM) za FIR Beograd je organizovana na regionalnoj osnovi.

Oblast nadležnosti lokalne jedinice, mjesta za upravljanje protokom (Flow Management Position – FMP) odgovara oblasti nadležnosti SMATSA.

Zahtjevi po pitanju ATFM i upravljanja vazdušnim prostorom dati su u AIP Srbija/Crna Gora tačka ENR 1.9.

Najava letova

Član 12.

Najava letova predstavlja radnje i postupke nadležne jedinice kontrole letenja na prijemu i distribuciji plana leta učesnicima u obezbjeđenju letenja i identifikaciji vazduhoplova u vazдушnom prostoru.

Najava letova vazduhoplova vrši se prema šemi u Prilozima 1 i 2 koji su sastavni dio ovog Ugovora.

Nadležna jedinica kontrole letenja dostavlja primljene planove letenja VOC VVCG i jedinicama kontrole letenja u čijem će se vazдушnom prostoru nadležnosti odvijati planirano letenje.

Njavu letova za sve vazduhoplove vrše nadležne jedinice kontrole letenja putem AFTN mreže kroz dostavljanje plana leta.

SMATSA doo može odgovarajućim podešavanjima omogućiti da se planovi leta prosljeđuju iz EUROCONTROL direktno u VOC VVCG.

Podaci o najavi letova prikazuju se na CADAS terminalu instaliranom u VOC VVCG.

U slučaju prekida AFTN mreže najava letova se vrši:

- 1) elektronskom poštom;
- 2) faksom, i
- 3) direktnim telefonskim vezama.

Učesnici u najavi letova su:

- 1) Nadležne jedinice kontrole letenja;
- 2) VOC VVCG.

Najava letova domaćih i stranih vojnih vazduhoplova vrši se u cilju:

- 1) obezbjeđenja letenja, i
- 2) identifikacije.

Prijava letova kroz korišćenje CIMACT sistema

Član 13.

Prijava letova VOC VVCG vrši se kroz korišćenje Civil/Military ATM/Air Defence Coordination Tool (u daljem tekstu: CIMACT) prema šemi u Prilozima 1, 2 i 3 koji su sastavni dio ovog Ugovora.

SMATSA doo je u obavezi da proslijedi VOC VVCG originalnu dokumentaciju za upotrebu CIMACT sistema.

Osnovna svrha CIMACT sistema je integrisanje civilnih i vojnih podataka (radarskih i podataka iz plana leta) o vazдушnom saobraćaju u cilju obezbjeđenja sveobuhvatnog pregleda situacije u vazдушnom prostoru, kao i unaprjeđenja svijesti o trenutnoj situaciji (situation awareness) kontrolnih-nadležnih vojnih jedinica i unaprjeđenja saradnje između civilnih i vojnih jedinica-sistema i samim tim povećanja bezbjednosti vazdušnog saobraćaja.

CIMACT sistem je prvenstveno razvijen za potrebe unaprjeđenja i razmjene informacija u stvarnom vremenu između nadležnih jedinica kontrole letenja i kontrolnih/nadležnih vojnih jedinica.

Primarni cilj implementacije CIMACT sistema je unaprjeđenje civilno-vojne koordinacije za potrebe obavljanja bezbjednijeg i efikasnijeg letenja vojnih i civilnih korisnika vazdušnog prostora koji se posmatra kao kontinuum, kao i za potrebe kontrole i zaštite vazdušnog prostora.

Podaci sa terminala CIMA CT sistema

Član 14.

Podaci iz CIMA CT sistema predstavljaju formalizaciju obaveze prijavljivanja letova prema VOC VVCG kroz prikaz radarskih i podataka iz plana leta vazduhoplova na terminalima CIMA CT sistema u vidu podataka na situacionom displeju CIMA CT sistema u radarskoj labeli koji sadrže:

- 1) pun pozivni znak vazduhoplova/leta (informacija iz plana leta i od trekeradvostruko);
- 2) RVSM indikator (informacija iz plana leta);
- 3) visina/nivo leta vazduhoplova;
- 4) indikator (promjene) visine:
  - (1) vazduhoplov penje ↑;
  - (2) vazduhoplov snižava ↓;
  - (3) vazduhoplov drži visinu/nivo leta —;
- 5) broj i tip vazduhoplova (informacija iz plana leta);
- 6) SSR kod i brzinu vazduhoplova u odnosu na zemljinu površinu;
- 7) aerodrom polijetanja (informacija iz plana leta);
- 8) aerodrom slijetanja (informacija iz plana leta);
- 9) status (vrstu) leta (informacija iz plana leta).

Funkcionalnosti CIMA CT sistema

Član 15.

Funkcionalnosti CIMA CT sistema obuhvataju i prezentaciju trek komponente:

- 1) Simbol (Symbol) reprezentuje poziciju vazduhoplova, a tip simbola daje informaciju o kategoriji/vrsti leta i to:
  - (1) Unknown □
  - (2) Operational Air Traffic (OAT) △
  - (3) General Air Traffic (GAT) ◇
- 2) Vektor brzine (Velocity Leader) daje informaciju o putanji leta vazduhoplova u okviru određenog definisanog perioda vremena i predstavlja brzinu vazduhoplova u odnosu na zemljinu površinu kao i pravac leta.
- 3) Istorija traga prikazuje poziciju vazduhoplova u skladu sa posljednjim ažuriranjem radarskih podataka sa funkcijom koja obezbeđuje prezentaciju podataka istorije traga, do 250 tragova, što korespondira vremenu od oko posljednjih 40 minuta leta vazduhoplova.

Ostale funkcionalnosti CIMA CT sistema

Član 16.

Ostale funkcionalnosti CIMA CT sistema od interesa za postupak prijave i identifikacije vazduhoplova obuhvataju:

TRACK DETAILS WINDOW daje informacije u vezi:

- 1) Plana leta (Plan Details) po sljedećem redosledu:
  - (1) 1. linija: pozivni znak vazduhoplova/leta, trenutni SSR kod, aerodrom polijetanja, aerodrom slijetanja, kategorija/vrsta leta;
  - (2) 2. linija: broj i tip vazduhoplova, kategorija vazduhoplova sa turbulencijom u tragu;
  - (3) 3. linija: informacija iz polja 18 standardnog ICAO plana leta (datum obavljanja leta, oprema itd.);
  - (4) 4. linija: izvor podataka plana leta, RVSM status.
- 2) Detalji u vezi treka (Track Details) po sljedećem redosledu:
  - (1) 1. linija: pozivni znak vazduhoplova/leta, trenutni SSR kod, kategorija/vrsta leta, visina/nivo leta, vertikalna brzina penjanja/snižavanja;
  - (2) 2. linija: LAT LONG pozicija vazduhoplova, brzina u odnosu na zemljinu površinu;
  - (3) 3. linija: Associated, Local, Correlated and Remote callsign;
  - (4) 4. linija: detalji koji su naglašeni.
- 3) Detalji u vezi rute (route) koji su prikazani u skladu sa popunjenim planom leta. Ruta je data kao lista tačaka/fikseva na ruti, njihovim koordinatama, predviđenim vremenom za svaku tačku, brzinom i visinom na istim.

Podaci koji se dostavljaju verbalnim putem u svrhu prijave letova

Član 17.

Nadležna jedinica kontrole letenja prosleđuje VOC VVCG sledeće podatke i naknadne izmjene ako ih ima:

- 1) pozivni znak;
- 2) tip vazduhoplova;
- 3) aerodrom polijetanja;
- 4) vrijeme polijetanja;
- 5) SSR kod.

Nadležna jedinica kontrole letenja dodatno sa gore navedenim podacima prosljeđuje, za vazduhoplove u preletu i sljedeće:

- 1) tačku ulaska/izlaska;
- 2) vrijeme na tački ulaska.

Zalutali ili neidentifikovani vazduhoplov

Član 18.

Kada nadležna jedinica kontrole letenja utvrdi postojanje zalutalog vazduhoplova dužna je da postupi u skladu sa odredbama Pravilnika o letenju vazduhoplova i operativnim uslugama (SERA 11010) i da:

- 1) Ako pozicija vazduhoplova nije poznata:
  - (1) obavijesti VOC VVCG, i ukoliko posjeduje, dostavi podnijeti plan leta i ostale podatke koji se tiču zalutalog vazduhoplova;

(2) zahtijeva od susjednih jedinica za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju, drugih vazduhoplova i od VOC VVCG pomoć u uspostavljanju komunikacije sa vazduhoplovom i utvrđivanju njegove pozicije.

- 2) Nakon utvrđivanja pozicije vazduhoplova nadležna jedinica kontrole letenja dužna je da prema potrebi dostavi VOC VVCG relevantne informacije o zalutalom vazduhoplovu i o svim savjetima datim tom vazduhoplovu.

U slučaju postojanja neidentifikovanog vazduhoplova u svojoj oblasti, nadležna jedinica kontrole letenja mora da nastoji da utvrdi identitet vazduhoplova kad god je to neophodno za pružanje usluga u vazdušnom saobraćaju, ili zahtijevano od strane VOC VVCG, i odmah po utvrđivanju obavijesti VOC VVCG.

U slučaju zalutalog ili neidentifikovanog vazduhoplova, mora da se uzme u obzir mogućnost da je vazduhoplov otet.

Ukoliko nadležna jedinica kontrole letenja smatra da je zalutali ili neidentifikovani vazduhoplov predmet nezakonitog ometanja, odmah o tome izvještava VOC VVCG.

Brojevi telefona, fax-a kao i AFTN adrese i adrese elektronske pošte neophodne za razmjenu podataka i informacija u slučaju pojavljivanja zalutalog ili neidentifikovanog vazduhoplova nalaze se u Prilogu 4 ovog Ugovora.

Prijavljivanje događaja na letu od značaja za bezbjednost

Član 19.

U skladu sa svojim nadležnostima u pružanju usluga, izvršioci u nadležnoj jedinici kontrole letenja kao događaje na letu u vazdušnom prostoru Crne Gore od značaja za bezbjednost bez odlaganja prijavljuju sljedeće slučajeve:

- 1) Ulazak u vazdušni prostor poznatog vazduhoplova koji nema mogućnost uspostavljanja radio komunikacije;
- 2) Ulazak poznatog vazduhoplova u vazdušni prostor suprotno planu leta usljed nepovoljne meteorološke situacije;
- 3) Informacije o letu uz državnu granicu na zahtjev;
- 4) Svaki događaj vazduhoplova u letu koji bitno mijenja parametre leta u odnosu na podnijeti plan leta.

U navedenim slučajevim, šef smjene CKL Beograd/AKL Podgorica, nakon dobijene informacije od strane kontrolora letenja, obavještava VOC VVCG o događaju na letu.

Izuzetno, za događaje opisane u tački 2) prvog stava šef smjene CKL Beograd će VOC VVCG obavijestiti o očekivanim ulascima poznatih vazduhoplova u vazdušni prostor Crne Gore suprotno planu leta usljed nepovoljne meteorološke situacije, a podatke za prijavu vazduhoplova dostavlja na zahtjev.

Presrijetanje

Član 20.

O događajima na letu, koji su navedeni u tačkama 1) i 4) prethodnog člana, kao i svim drugim slučajevima koji mogu rezultirati presretanjem, nadležna jedinica kontrole letenja i VOC VVCG dužni su da prijave i razmijene sve potrebne informacije radi procjene o potrebi za pokretanje procedure za presrijetanje.

Na osnovu procjene da je potrebno pokrenuti proceduru presrijetanja, VOC VVCG će inicirati aktiviranje presretačkih aviona od nadležne NATO vojne jedinice za kontrolu presretačkih aktivnosti.

U slučaju aktiviranja presretačkih aviona nadležna NATO vojna jedinica za kontrolu presretačkih aktivnosti će obavijestiti nadležnu jedinicu kontrole letenja i dalje postupati u skladu sa Ugovorom o civilno-vojnoj saradnji u upravljanju, kontroli i zaštiti vazdušnog prostora Crne Gore i Pravilnikom o letenju vazduhoplova i operativnim uslugama (SERA 11015).

Dokumentacija učesnika u najavi i prijavi

Član 21.

SMATSA doo kroz integrisani vazduhoplovni informativni paket (AIP) dostupan na internet stranici SMATSA doo obezbjeđuje za sve učesnike u najavi i prijavi letova:

- 1) Kartu vazdušnih puteva sa ucrtanim:
  - (1) Podjelama nadležnosti jedinica kontrole letenja;
  - (2) Zabranjenim, uslovno zabranjenim i opasnim zonama (P, R i D);
  - (3) Privremeno izdvojenim područjima (TSA);
  - (4) Privremeno rezervisanim područjima (TRA);
  - (5) Zaštitnim slojevima za planiranje letenja (FBZ).

Identifikacija vazduhoplova

Član 22.

Identifikacija vazduhoplova u vazdušnom prostoru Crne Gore obuhvata zajedničku civilno-vojnu aktivnost između jedinica kontrole letenja i Vazduhoplovstva Vojske Crne Gore u cilju utvrđivanja pripadnosti vazduhoplova kao i kontrole vazduhoplova u pridržavanju uslova za izvršenje leta.

U cilju identifikacije vazduhoplova nadležna jedinica kontrole letenja dužna je bez odlaganja pružiti sve raspoložive informacije na zahtjev VOC-a i obrnuto.

Proces identifikacije vrši se preko najave i prijave leta.

Svako nenajavljeno ili neodobreno odstupanje od plana leta, nadležna jedinica kontrole letenja je dužna da prijavi VOC VVCG u cilju praćenja i identifikacije vazduhoplova u vazdušnom prostoru Crne Gore.

Najava letova u cilju identifikacije vazduhoplova vrši se putem AFTN mreže nakon prijema plana leta.

Prijava leta u cilju identifikacije vazduhoplova vrši se putem CIMACT sistema ili telefonom.

SMATSA doo obavlja poslove najave i prijave za letove za koje dobije plan leta.

U slučaju istovremenog otkaza CIMACT sistema i prekida AFTN veze između nadležnih jedinica kontrole letenja i VOC VVCG prenos informacija o letovima koji odstupaju od uobičajenih (vazduhoplov u nuždi, vazduhoplov sa prekidom radio veze, vazduhoplov koji je predmet nezakonitog ometanja, zalutali vazduhoplov ili vazduhoplov koji neodobreno odstupi od plana leta) i o letovima za koje VOC VVCG bude uputio konkretan zahtjev će se vršiti verbalnim putem.

Telefonske komunikacione linije

Član 23.

Telefonske komunikacione linije date su u Prilogu 4, koji je sastavni dio ovog Ugovora.

Svaka od Ugovornih strana može u bilo kom trenutku u realizaciji ovog Ugovora odrediti drugu telefonsku komunikacionu liniju putem pisanog obavještenja drugoj Ugovornoj strani, bez potrebe da se vrši izmjena/dopuna ovoga Ugovora zaključivanjem aneksa ovog Ugovora.

Datum početka korišćenja druge telefonske komunikacione linije će se usaglasiti komunikacijom Ugovornih strana.

Tajnost podataka

Član 24.

Ugovorne strane su dužne da za vrijeme trajanja ovog Ugovora i po prestanku njegovog važenja, čuvaju sve podatke kojima je određen stepen tajnosti do kojih su došle prilikom izvršenja ovog Ugovora, ako im je druga strana odredila stepen tajnosti u skladu sa zakonom, izuzev podataka koji su javno objavljeni ili se saopštavaju na zahtjev nadležnih pravosudnih ili drugih državnih organa u zakonom propisanom postupku.

Komunikacija ugovornih strana

Član 25.

Svako obavještenje koje se daje u vezi sa realizacijom ovog Ugovora mora biti u pisanoj formi i potpisano od strane osobe/osoba ovlašćene/ih da zastupaju Ugovorne strane, i smatraće se da je uručeno kada se dostavi lično, ili putem preporučene pošte, ili kada se pošalje putem faksa ili elektronske pošte, pod uslovom da se za takvo slanje obezbijedi potvrda prijema ili izvještaj o uspješnom slanju.

Nadležnost za sporove

Član 26.

Ugovorne strane će sve eventualne sporove koji proisteknu iz ovog Ugovora rješavati sporazumno.

Izmjene i dopune Ugovora

Član 27.

Ugovorne strane su saglasne da će se svake godine vršiti analiza sprovođenja Ugovora sa predlogom revizije obaveza iz ovog Ugovora.

Izmjene i dopune ovog Ugovora će se vršiti sporazumno, na osnovu aneksa Ugovora zaključenih u pisanoj formi i ovjerenih i potpisanih od strane ovlašćenih predstavnika Ugovornih strana.

Prestanak Ugovora

Član 28.

Ovaj Ugovor prestaje da važi:

- Sporazumom Ugovornih strana;
- Jednostranim raskidom Ugovora u slučaju da jedna od Ugovornih strana ne poštuje odredbe Ugovora.

Otkazni rok je 60 dana od dana dostavljanja pisanog obavještenja o raskidu Ugovora.

Stupanje na snagu i važenje Ugovora

Član 29.

Ovaj Ugovor se primjenjuje u mirnodopskom periodu.

Ovaj Ugovor se zaključuje na neodređeno vrijeme.

Ovaj Ugovor stupa na snagu danom potpisivanja ovlašćenih zastupnika Ugovornih strana, a primjenjuje se 15 dana od dana potpisivanja Ugovora.

Danom početka primjene ovog Ugovora prestaje da važi Ugovor o koordinaciji prilikom, planiranja, najave, prijave, identifikacije i obezbjeđenja letova civilnih i vojnih vazduhoplova od 29. oktobra 2020. godine.

Završne odredbe

Član 30.

Ovaj Ugovor je sačinjen u 2 (dva) originala na crnogorskom i srpskom jeziku pri čemu su oba teksta autentična.

Ministarstvo odbrane Crne Gore

MINISTAR

Dragan Krapović

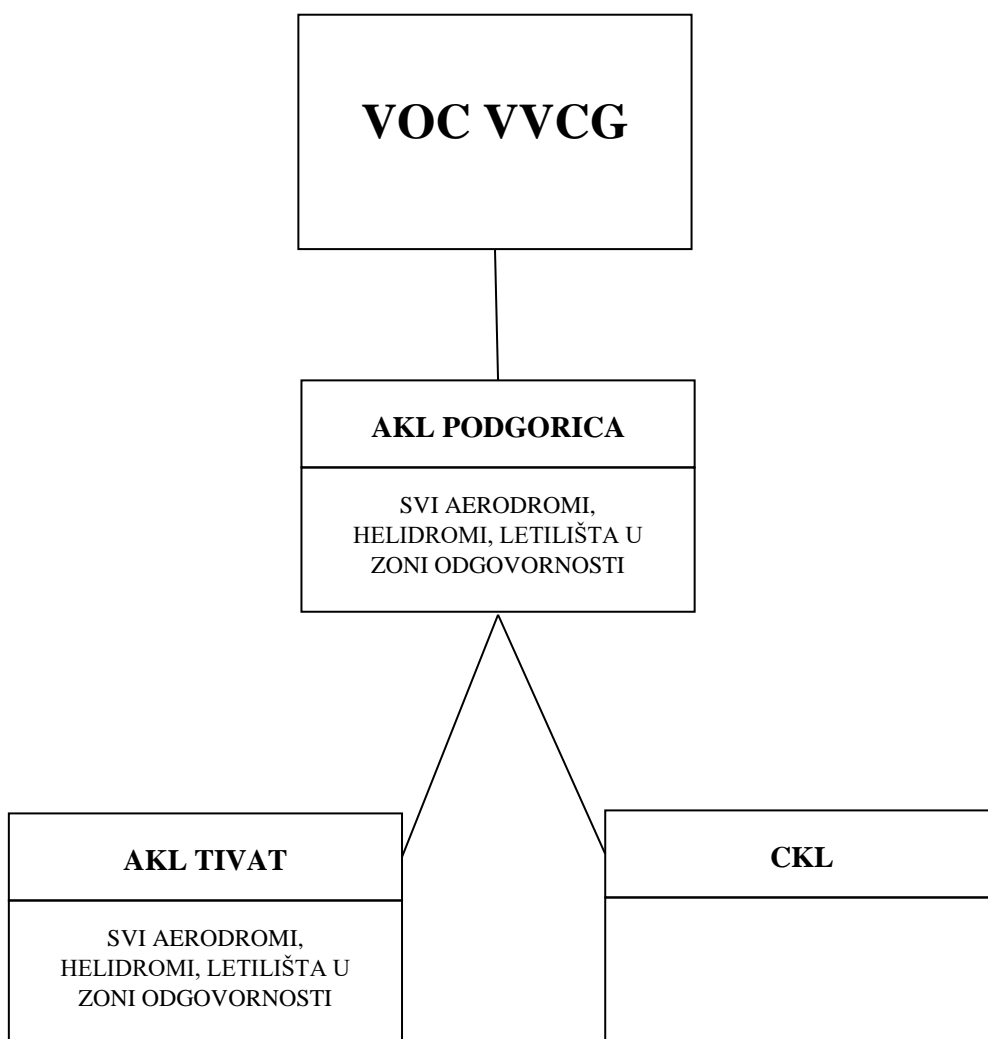
SMATSA doo

DIREKTOR

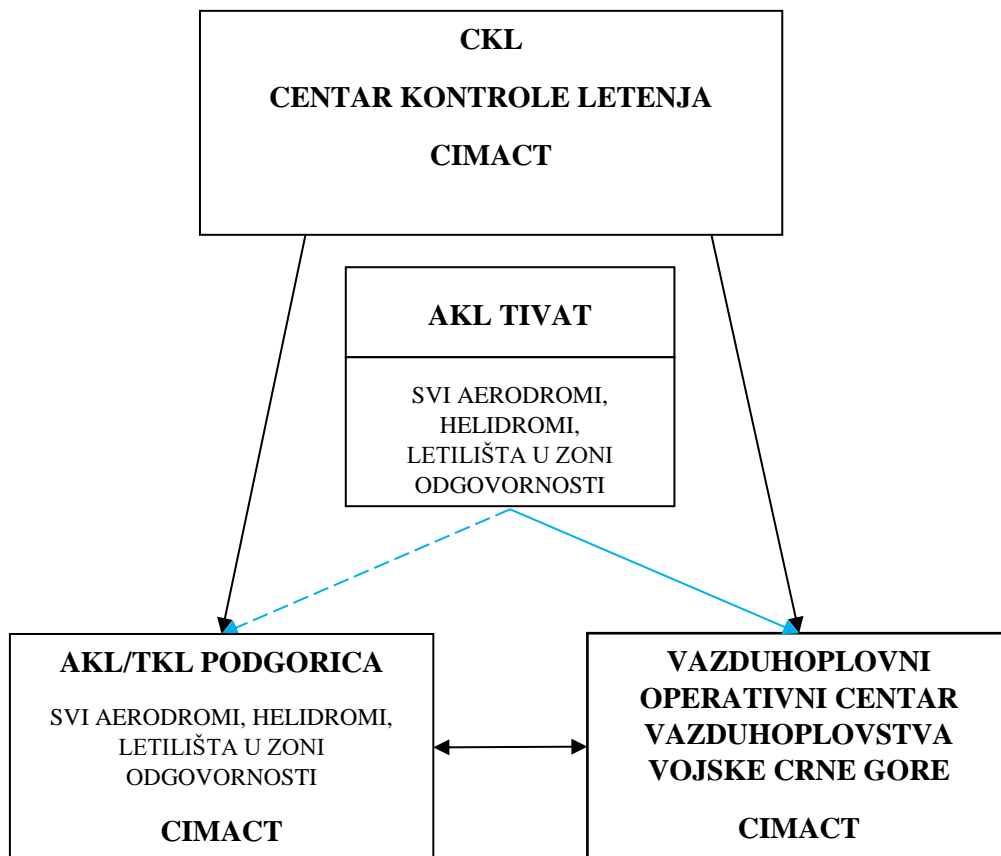
Predrag Jovanović

ŠEMA

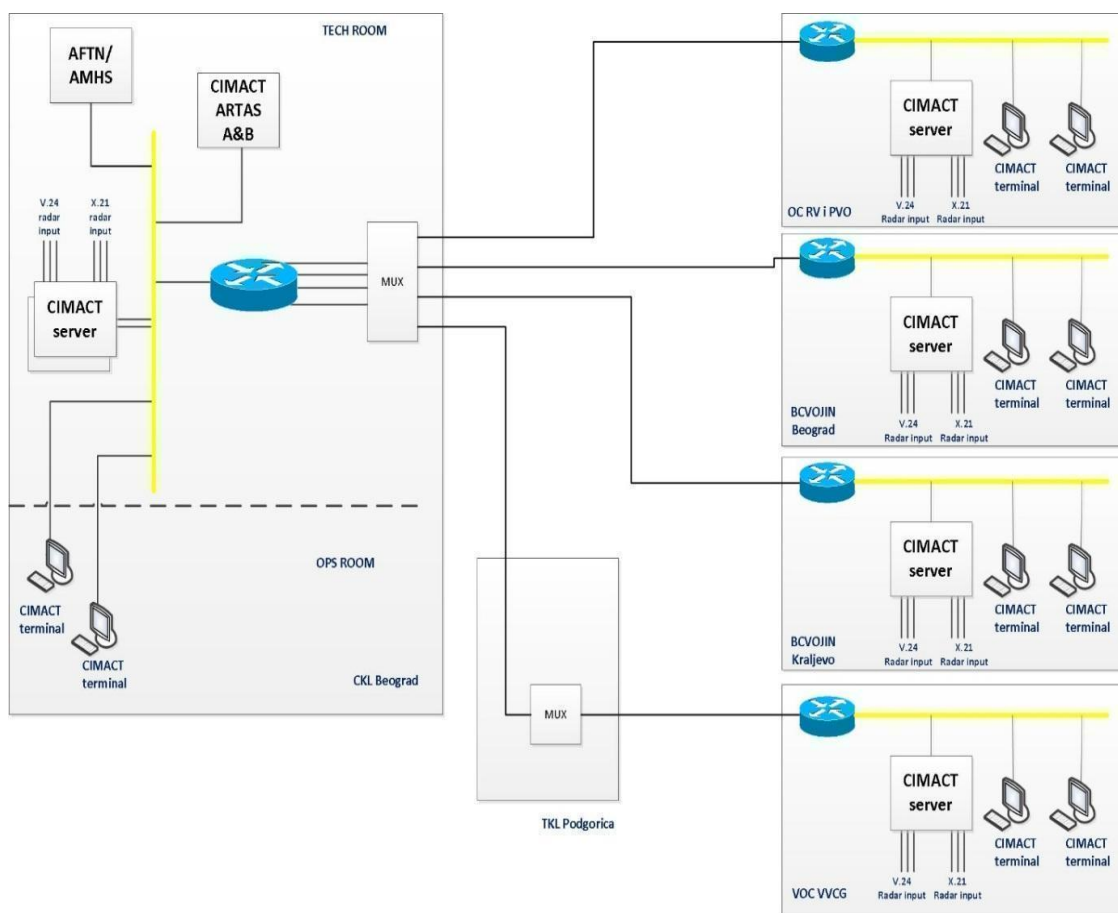
**NAJAVE I PRIJAVE LETOVA U CILJU
OBEZBJEĐENJA LETENJA VOJNIH
VAZDUHOPLOVA**

ŠEMA
NAJAVE I PRIJAVE LETOVA VAZDUHOPLOVA U
CILJU IDENTIFIKACIJE

Prilog 3 – Logička šema realizacije CIMAČT sistema

Prilog 4a – Adrese i telefoni za najavu i prijavu letova Vojske Crne Gore

Učesnik	Telefon	Faks	AFTN adresa	elektronska pošta
Vojska Crne Gore				
VOC VCG	+382 20 448 747 +382 67 639 403	+382 20 672 802	LYPGYXYX	voc.vvcg@mil.me
VVCG	+382 20 448 610 +382 20 448 615 +382 20 448 612 (do 15:00 radnim danima)	+382 20 448 688	LYPGYXYX	letacki.poslovi@mil.me

Prilog 4b - Adrese i telefoni za najavu i prijavu letova SMATSA doo

Učesnik	Telefon	Faks	AFTN adresa	elektronska pošta
SMATSA				
NOF	+381 11 381 4578	+381 11 381 4577	LYBBYNYB	nof@smatsa.rs
CKL/ACC Šef smene/ Supervisor	+381 11 381 4813	+381 11 381 4807	LYBAZRZX	accbeograd.sup@smatsa.rs
AKL Podgorica /Šef smjene	+382 20 414 004 +382 20 414 005	+382 20 414 030	LYPGYFYX	sefsmene.pg@smatsa.rs
ARO Podgorica	+382 20 414 024	+382 20 414 030	LYPGZPZX	aro.pg@smatsa.rs
ARO Tivat	+382 20 414 070	+382 32 671 550	LYTVZPZX	akltv.aro@smatsa.rs
AMC Crna Gora	+382 20 414 041 +382 20 414 011 +382 20 414 019	-	LYPGAMCX	amc.mne@smatsa.rs

Prilog 5 - Obrazac zahtjeva za upotrebu (alokaciju) vazdušnog prostora

Obrazac zahtjeva za upotrebu (alokaciju) vazdušnog prostora

1	Ovlašćeni subjekat (podnosilac zahtjeva) ..... Datum i vrijeme: ...../..... potpis: .....
2	Podaci o vazdušnom prostoru (naziv, oznaka, geografske koordinate) ....
3	Nadmorska visina minimalna: ..... metara maksimalna: ..... metara
4	Datum/vrijeme alokacije vazdušnog prostora Početak: ...../..... Završetak: ...../..... datum vrijeme datum vrijeme
5	Aktivnost ....
6	Samo za bespilotne vazduhoplove – tehničke karakteristike bespilotnog vazduhoplova kategorija: ..... model: ..... evidenciona oznaka (ako je upisan u Evidenciju): ..... dimenzije: ..... težina: ..... boja: .....
7	Kontakt osoba Ime i prezime: ..... telefon: ..... e-mail: .....
8	Lice nadležno za hitnu obustavu aktivnosti u alociranom vazdušnom prostoru Ime i prezime: ..... telefon: ..... e-mail: .....

Uputstvo za popunjavanje zahtjeva za upotrebu vazdušnog prostora

Zahtjev za upotrebu fleksibilnih struktura vazdušnog prostora organizacione cjeline Generalštaba i jedinice Vojske Crne Gore dostavljaju Vazduhoplovnom operativnom centru putem mejla jedan radni dan ranije u odnosu na predviđene rokove.

Zahtjev za alokaciju vazdušnog prostora VOC dostavlja AMC jedinici u skladu sa rokovima, radnim danima do 13.00 časova.

Podaci koje je potrebno obavezno navesti u zahtjevu za alokaciju vazdušnog prostora (podebljan tekst) su:

- 1. Ovlašćeni subjekat (podnosilac zahtjeva):** upisuje se jedinica/organizaciona cjelina Vojske;
- 2. Podaci o vazdušnom prostoru (naziv, oznaka, geografske koordinate):** upisuje se naziv zone odnosno dimenzije prostora opisanog koordinatama po sistemu WGS-84 ili centrom i radijusom, u koje je uključen i horizontalni bezbjednosni bafer (dodatnih 5 nautičkih milja ili 10 kilometara za bojevo gađanje, odnosno duplo manje za ostale aktivnosti). Format koordinata je u obliku *ddmmssN ddmmsE* (npr. 422133N 0191506E);
- 3. Nadmorska visina:** upisuju se vertikalne granice sa obaveznom odrednicom iz koje se vidi da li se radi o realtivnim ili apsolutnim visinama (AGL; AMSL, FL...);
- 4. Datum/vrijeme alokacije vazdušnog prostora:** upisuje se vrijeme alokacije vazdušnog prostora sa obaveznom naznakom da li su vremena lokalna ili UTC;
- 5. Aktivnost:** upisuje se razlog korišćenja vazdušnog prostora (bojevo gađanje, letenje vazduhoplova i sl.);
- 6. Samo za bespilotne vazduhoplove – tehničke karakteristike bespilotnog vazduhoplova;**
- 7. Kontakt osoba:** upisuje se ime i prezime odgovornog lica i kontakt telefon za razjašnjenje eventualnih nejasnoća u zahtjevu (podaci za lice koje učestvuje u aktivnosti);
- 8. Lice nadležno za hitnu obustavu aktivnosti u alociranom vazdušnom prostoru:** (popunjava dežurni VOC).

Napomena:

- AMC jedinica prikom obrade zahtjeva može zatražiti njegovu dopunu u slučaju potrebe;
- Sva prepiska se odvija putem e-maila;
- U slučaju otkazivanja aktivnosti podnosilac zahtjeva je u obavezi putem e-maila dostavi obavještenje da se aktivnost otkazuje prema gore opisanoj proceduri;
- Radno vrijeme AMC jedinice je samo radnim danima, zbog čega je potrebno voditi računa da se zahtjevi tokom vikenda neće obrađivati;
- Sve naknadne izmjene u odnosu na provobitno podnijeti zahtjev moraju se putem e-maila dostaviti u skladu sa gore opisanom procedurom;
- Na upit, VOC će zainteresovanim organizacionim cjelinama i jedinicama dostaviti vazduhoplovne WGS karte u *pdf* formatu, sa objašnjenjem kako se iste koriste.

Rokovi za podnošenje zahtjeva:

- **30 radnih dana** (vazduhoplovne manifestacije, međunarodne i nacionalne vojne vježbe);
- **7 radnih dana** (opasne zone – izuzev publikovanih, puštanje i ispaljivanje predmeta u atmosferu);
- **2 radna dana** (publikovane zone, letenje bespilotnog vazduhoplova u CTR zonama, sportske i rekreativne aktivnosti vazduhoplova sa posadom i padobranski skokovi).

Objašnjenje pojmova:

- **visina iznad površine terena (Above Ground Level - AGL)** je relativna visina nivoa, tačke ili objekta u odnosu na površinu terena;
- **visina iznad srednjeg nivoa mora (Above Mean Sea Level - AMSL)** je visina nivoa, tačke ili objekta u odnosu na srednji nivo mora;
- **nivo leta (Flight Level - FL)** je ravan konstantnog atmosferskog pritiska u odnosu na referentni pritisak koji iznosi 1013,2 hektopaskala (hPa), a koja je odvojena od drugih ravni određenim intervalima pritiska;
- **kontrolisana zona (Controle zone - CTR)** je dio kontrolisanog vazdušnog prostora oko aerodroma, koji se prostire od površine zemlje do određene gornje granice, koja je uspostavljena kako bi zaštitila vazduhoplove koji slijeću i polijeću sa aerodroma.

Уговор о координацији приликом планирања, најаве, пријаве, идентификације и обезбеђења летова цивилних и војних ваздухоплова

Закључен између:

1. Министарство одбране Црне Горе, Јована Томашевића бр. 29, 81000 Подгорица, које заступа министар Драган Краповић (у даљем тексту: Министарство одбране), и
2. Контрола летења Србије и Црне Горе SMATSA доо Београд, Трг Николе Пашића бр. 10, 11000 Београд. ПИБ 103170161, МБ 17520407, коју заступа директор Предраг Јовановић (у даљем тексту SMATSA доо)

(у даљем тексту заједно назване: Уговорне стране)

Уговорне стране сагласно констатују:

- 1) Да су закључиле Споразум о пословно техничкој сарадњи бр. 803-7412/3 од 08.10.2013. године и АТМ.00 – 554/1 од 30.09.2013. године (у даљем тексту: Споразум) којим су се сагласиле о успостављању међусобне сарадње у обиму регулисаном заједничким интересима, а у складу са регулаторним захтевима и препорученом праксом из области пружања услуга у ваздушној пловидби и цивилно-војној координацији;
- 2) Да су закључиле Уговор о цивилно-војној сарадњи у управљању, контроли и заштити ваздушног простора Црне Горе бр. 014/1-8/44-2 од 26.11.2019. године и АТМ.12 – 257/1 од 30.03.2018. године чији су предмет заједничке обавезе Уговорних страна у цивилно-војној координацији и сарадњи у управљању, контроли и заштити ваздушног простора Црне Горе, а у складу са регулаторним захтевима и препорученом праксом из области пружања услуга у ваздушној пловидби и цивилно-војној координацији;
- 3) Да у складу са Уговором о цивилно-војној сарадњи у управљању, контроли и заштити ваздушног простора Црне Горе бр. 014/1-8/44-2 од 26.11.2019. године и број АТМ.12 – 257/1 од 30.03.2018. године закључују овај Уговор о координацији приликом планирања, најаве, пријаве, идентификације и обезбеђења летова цивилних и војних ваздухоплова (у даљем тексту Уговор), којим се ближе и конкретније реализују поједини послови и задаци у вези са координацијом приликом планирања, најаве, пријаве, идентификације и обезбеђења летова цивилних и војних ваздухоплова;
- 4) Да се на овај Уговор примењују важећи закон, подзаконски акти и међународни стандарди из члана 2. Уговора о цивилно-војној сарадњи у управљању, контроли и заштити ваздушног простора Црне Горе бр. 014/1-8/44-2 од 26.11.2019. године и број АТМ.12 – 257/1 од 30.03.2018. године.

Предмет Уговора

Члан 1.

Предмет овог Уговора су заједничке обавезе Уговорних страна којима се конкретније уређују поједини послови и задаци у вези са координацијом приликом планирања, најаве, пријаве, идентификације и обезбеђења летова цивилних и војних

ваздухоплова, а у складу са регулаторним захтевима и препорученом праксом из области пружања услуга у ваздушној пловидби и цивилно-војној координацији.

Надлежна јединица контроле летења

Члан 2.

SMATSA доо је преко својих јединица контроле летења АКЛ Подгорица, АКЛ Тиват и Обласна контрола летења Београд – ЦКЛ Београд (у даљем тексту: надлежне јединице контроле летења) одговорна за пружање услуга у ваздушној пловидби у ваздушном простору Црне Горе.

Хоризонталне и вертикалне границе надлежних јединица контроле летења које се односе на ваздушни простор Црне Горе, објављене су у AIP (Aeronautical Information Publication – AIP) Србија/Црна Гора (ENR 2.1).

ICAO класификација ваздушног простора у области надлежности јединица контроле летења у оквиру FIR Београд (Flight Information Region – FIR) описана је у AIP Србија/Црна Гора (ENR 1.4).

Алокација ваздушног простора

Члан 3.

Алокација ваздушног простора се врши у складу са одредбама Правилника о правилима и поступцима летења војних ваздухоплова и документом Приоритети и принципи за расподелу ваздушног простора.

За потребе летења војних ваздухоплова ван ваздушних путева, летења беспилотних летелица, као и за друге војне активности које захтевају резервацију дела ваздушног простора, врши се алокација ваздушног простора.

Све објављене забрањене, условно забрањене и опасне зоне, привремено резервисана подручја (Temporary Reserved Area – TRA) и привремено издвојена подручја (Temporary Segregated Area – TSA) као и ad-hoc ваздушни простор захтеван од стране овлашћених субјеката представљају ваздушни простор којим управља јединица за управљање ваздушним простором (АМС Црна Гора).

Све захтеве за алокацију ваздушног простора VOC VVCG мора поднети АМС Црна Гора, на прописаном обрасцу који је саставни део овог Уговора, а у складу са дефинисаним временским роковима. Уколико је горња граница захтеваног ваздушног простора виша од FL 195, одлука о алокацији ваздушног простора ће бити објављена кроз NOTAM и план коришћења ваздушног простора (AUP). Све остале одлуке о алокацији ваздушног простора, испод FL 195, ће бити објављене кроз NOTAM. Измене националног плана за коришћење ваздушног простора објављују се кроз ажуриран план коришћења ваздушног простора (UUP) и кроз NOTAM.

АМС Црна Гора прима и обрађује све захтеве поднете од цивилних или војних корисника ваздушног простора и алоцира ваздушни простор у складу са дефинисаним правилима приоритета. Захтев за алокацију ваздушног простора за потребе летења војних ваздухоплова доставља се јединици за управљање ваздушним простором (АМС Црна Гора) у складу са одредбама Правилника о правилима и поступцима летења војних ваздухоплова, и у складу са роковима прописаних документом Приоритети и принципи за расподелу ваздушног простора.

Додатно, јединица за управљање ваздушним простором ће:

- извршити алокацију ваздушног простора један радни дан пре обављања операција,
- доставити план коришћења ваздушног простора (AUP) Менаџеру мреже (Network manager - NM), и објавити NOTAM за алокације ваздушног простора један радни дан пре дана обављања операција,
- доставити Менаџеру мреже ажуриран план коришћења ваздушног простора (UUP), и објавити NOTAM за све измене претходно планиране употребе ваздушног простора.

План лета, садржај и облик

Члан 4.

Сви летови ваздухоплова у ваздушном простору Црне Горе који се спроводе у контролисаном ваздушном простору врше се по правовремено достављеном и прихваћеном плану лета.

ICAO обрасци плана лета могу се добити у аеродромском пријавном бироу (у даљем тексту: ARO) и исти се попуњавају у складу са ICAO, европским и националним прописима и стандардима.

Захтеви EUR за планирање летова по питању попуњавања ICAO обрасца плана лета дати су у ICAO EUR Регионалним допунским поступцима (Doc 7030 – EUR) и у приручнику Network Operations Handbook.

План лета се доставља надлежној јединици контроле летења, на прописаном ICAO обрасцу попуњеном у складу са:

- 1) Упутством за попуњавање плана лета¹;
- 2) ICAO Doc 4444
- 3) AIP Србија и Црна Гора
- 4) IFPS Users Manual за летове који лете као IFR/GAT у барем једном свом делу.

Време и место подношења плана лета

Члан 5.

На дан извршења, након доношења одлуке по ком војном плану ће се летети, посаде подносе у ARO план лета на ICAO обрасцу најкасније 60, а изузетно 30 минута пре предвиђеног времена полетања.

За појединачне летове и наменске задатке посаде достављају у ARO план лета на ICAO обрасцу, најкасније 30 минута пре предвиђеног времена полетања.

У појединим случајевима који захтевају хитну реакцију (летови у циљу заштите ваздушног простора Црне Горе, транспорт повређених, активности трагања и спасавања, гашење пожара, пружање хитне помоћи у случају елементарних и других непогода...), план лета се може доставити телефоном или путем радио везе.

Подношење плана лета

Члан 6.

План лета и поруке везане за њега подносе се у ARO-у на аеродрому полетања.

---

¹ Упутство за попуњавање плана лета је саставни део ICAO Doc 4444 и AIP Србија и Црна Гора

На аеродромима/летиштима на којима не постоји ARO, план лета и поруке везане за план лета подnose се преко ARO-а у чијем простору надлежности се налази место полетања.

План лета из ст. 1 и 2 овог члана се подноси на један од следећих начина:

- 1) Путем електронске поште на адресу надлежног ARO-а;
- 2) AFTN/AMHS на адресу надлежног ARO-а;
- 3) Факсом надлежном ARO-у;
- 4) Телефоном у надлежни ARO или на телефон надлежног контролора летења (у случају немогућности употребе електронске поште, факса – летељшта, терени);
- 5) Из ваздуха, радио везом.

Сваки план летења, који летачка јединица доставља у ARO мимо прописаних рокова, ARO ће примити и најавити, а о непридржавању прописа одмах телефоном известити Ваздухопловни оперативни центар Ваздухопловства Војске Црне Горе (у даљем тексту: ВОЦ ВВЦГ).

Измене плана лета

Члан 7.

Све измене поднетог плана лета морају се што пре пријавити надлежној јединици контроле летења.

У случају кашњења у одласку 30 минута за VFR летове или 15 минута или више за IFR летове, план лета се мора изменити или поднети нови, након поништења старог плана лета.

У случају немогућности да обавести надлежну јединицу контроле летења о кашњењу (ванаеродромска полетања и слетања), посада је дужна да радио везом након полетања обавести надлежну јединицу контроле летења о започетом лету.

Захтев за изменом плана лета може бити поднет надлежној јединици контроле летења:

- 1) Телефоном, непосредно пре полетања;
- 2) Радио везом, у лету, због потребе за променом елемената плана лета (нпр. промена маршруте).

Надлежна јединица контроле летења се мора одмах обавестити кад год се лет, за који је поднет план лета, откаже из било ког разлога.

Полетање ваздухоплова за потребе хитне реакције

Члан 8.

Полетање ваздухоплова за потребе хитне реакције (летови у циљу заштите ваздушног простора Црне Горе, транспорт повређених, активности трагања и спасавања, гашење пожара, пружање хитне помоћи у случају елементарних и других непогода...), врши се одмах по пријему наређења.

ВОЦ ВВЦГ је дужан да одмах, по добијању, на начин како је описано у члану б, став 3, тачка 4 овог Уговора, достави надлежној јединици контроле летења неопходне податке за најаву лета и то:

- 1) Позивни знак;
- 2) Индекс пилота;
- 3) Тип ваздухоплова;
- 4) Маршруту и висину лета;
- 5) Остале битне податке везане за лет.

Провера података из плана лета

Члан 9.

Сарадник за послове АРО проверава податке из плана лета за део лета који се обавља у простору надлежности SMATSA доо и тражи од подносиоца плана лета да уочене нелогичности исправи.

Нелогичности могу бити:

- 1) Ниво лета;
- 2) Минимална/максимална висина на ваздушном путу;
- 3) Рута;
- 4) Време отворености аеродрома полетања/слетања у односу на предвиђено време одласка/доласка;
- 5) Погрешно уписан статусни индикатор лета.

Уколико је контакт са подносиоцем плана лета немогућ, сарадник у АРО о уоченим нелогичностима обавештава ВОЦ ВБИЦГ, уколико се ни тада не могу исправити уочене нелогичности, добијени план лета се прихвата и прослеђује онако како је примљен.

IFR планови лета и потврда од IFPS-а

Члан 10.

Летачке јединице/посаде могу подносити своје IFR или IFR/VFR (мешовите) планове лета и поруке везане за њих преко АРО-а у чијем простору надлежности се налази место полетања.

Летачке јединице/посаде могу подносити своје IFR/OAT планове на исти начин као VFR планове.

План лета који се у једном свом делу одвија према IFR/GAT правилима летења је прихваћен када за њега стигне потврђујућа порука (АСК порука) од EUROCONTROL Integrated Initial Flight Plan Processing System (IFPS-а).

Подносилац оваквог плана лета мора бити обавештен, од стране сарадника у и АРО, да је за добијање одговарајуће поруке од стране IFPS (Operational Reply Message – ORM) потребно приближно 15 минута.

Управљање протоком ваздушног саобраћаја и управљање ваздушним простором

Члан 11.

Услуга управљања протоком ваздушног саобраћаја (Air Traffic Flow Management, у даљем тексту: ATFM) за FIR Београд је организована на регионалној основи.

Област надлежности локалне јединице, места за управљање протоком (Flow Management Position – FMP) одговара области надлежности SMATSA доо.

Захтеви по питању АТФМ и управљања ваздушним простором дати су у АИР Србија/Црна Гора тачка ENR 1.9.

Најава летова

Члан 12.

Најава летова представља радње и поступке надлежне јединице контроле летења на пријему и дистрибуцији плана лета учесницима у обезбеђењу летења и идентификацији ваздухоплова у ваздушном простору.

Најава летова ваздухоплова врши се према шеми у Прилозима 1 и 2 који су саставни део овог Уговора.

Надлежна јединица контроле летења доставља примљене планове летења ВОЦ ВВЦГ и јединицама контроле летења у чијем ће се простору надлежности одвијати планирано летење.

Најаву летова за све ваздухоплове врше надлежне јединице контроле летења путем АFTN мреже кроз достављање плана лета.

SMATSA доо може одговарајућим подешавањима омогућити да се планови лета прослеђују из EUROCONTROL директно у ВОЦ ВВЦГ.

Подаци о најави лета приказују се на CADAS терминалу инсталираном у ВОЦ ВВЦГ.

У случају прекида АFTN мреже најаву летова се врши:

- 1) електронском поштом;
- 2) факсом, и
- 3) директним телефонским везама.

Учесници у најави летова су:

- 1) надлежне јединице контроле летења;
- 2) ВОЦ ВВЦГ.

Најава летова домаћих и страних војних ваздухоплова врши се у циљу:

- 1) обезбеђења летења, и
- 2) идентификације.

Пријава летова кроз коришћење СИМАСТ система

Члан 13.

Пријава летова ВОЦ ВВЦГ врши се кроз коришћење Civil/Military ATM/Air Defence Co-ordination Tool (у даљем тексту: СИМАСТ) према шеми у Прилозима 1,2 и 3 који су саставни део овог Уговора.

SMATSA доо је у обавези да проследи ВОЦ ВВЦГ оригиналну документацију за употребу СИМАСТ система.

Основна сврха СИМАСТ система је интегрисање цивилних и војних података (радарских и података из плана лета) о ваздушном саобраћају у циљу обезбеђења

свеобухватног прегледа ситуације у ваздушном простору, као и унапређења свести о тренутној ситуацији (situation awareness) контролних-надлежних војних јединица и унапређења сарадње између цивилних и војних јединица-система и самим тим повећања безбедности ваздушног саобраћаја.

СИМАСТ систем је првенствено развијен за потребе унапређења и размене информација у стварном времену између надлежних јединица контроле летења и контролних/надлежних војних јединица.

Примарни циљ имплементације СИМАСТ система је унапређење цивилно-војне координације за потребе обављања безбеднијег и ефикаснијег летења војних и цивилних корисника ваздушног простора који се посматра као континуум, као и за потребе контроле и заштите ваздушног простора.

Подаци са терминала СИМАСТ система

Члан 14.

Подаци из СИМАСТ система представљају формализацију обавезе пријављивања летова према ВОЦ ВВЦГ кроз приказ радарских и података из плана лета ваздухоплова на терминалима СИМАСТ система у виду података на ситуационом дисплеју СИМАСТ система у радарској лабели који садрже:

- 1) пун позивни знак ваздухоплова/лета (информација из плана лета и од трекера – двоструко);
- 2) RVSM индикатор (информација из плана лета);
- 3) висина/ниво лета ваздухоплова;
- 4) индикатор (промене) висине:
  - (1) Ваздухоплов пење ↑;
  - (2) Ваздухоплов снижава ↓;
  - (3) Ваздухоплов држи висину/ниво лета —;
- 5) број и тип ваздухоплова (информација из плана лета);
- 6) SSR код и брзину ваздухоплова у односу на земљину површину;
- 7) аеродром полетања (информација из плана лета);
- 8) аеродром слетања (информација из плана лета);
- 9) статус (врсту) лета (информација из плана лета);

Функционалности СИМАСТ система

Члан 15.

Функционалности СИМАСТ система обухватају презентацију трек компоненте:

- 1) Симбол (Symbol) репрезентује позицију ваздухоплова, а тип симбола даје информацију о категорији/врсти лета и то:
  - (1) Unknown □
  - (2) Operational Air Traffic (OAT) △
  - (3) General Air Traffic (GAT) ◇

- 2) Вектор брзине (Velocity Leader) даје информацију о путањи лета ваздухоплова у оквиру одређеног дефинисаног периода времена и представља брзину ваздухоплова у односу на земљину површину као и правац лета.
- 3) Историја трага приказује позицију ваздухоплова у складу са последњим ажурирањем радарских података са функцијом која обезбеђује презентацију података историје трага до 250 трагова, што кореспондира времену од око последњих 40 минута лета ваздухоплова.

Остале функционалности СИМАСТ система

Члан 16.

Остале функционалности СИМАСТ система од интереса за поступак пријаве и идентификације ваздухоплова обухватају:

TRACK DETAILS WINDOW даје информације у вези:

- 1) Плана лета (Plan Details) по следећем распореду:
  - (1) 1. линија: позивни знак ваздухоплова/лета, тренутни SSR код, аеродром полетања, аеродром слетања, категорија /врста лета;
  - (2) 2. линија: број и тип ваздухоплова, категорија ваздухоплова са турбуленцијом у трагу;
  - (3) 3. линија: информација из поља 18 стандардног ICAO плана лета (датум обављања лета, опрема итд.);
  - (4) 4. линија: извор података плана лета, RVSM статус.
- 2) Детаљи у вези трека (Track Details) по следећем редоследу:
  - (1) 1. линија: позивни знак ваздухоплова/лета, тренутни SSR код, категорија/врста лета, висина/ниво лета, вертикална брзина пењања/снижавања;
  - (2) 2. линија: LAT LONG позиција ваздухоплова, брзина у односу на земљину површину;
  - (3) 3. линија: Associated, Local, Correlated and Remote callsign;
  - (4) 4. линија: детаљи који су наглашени.
- 3) Детаљи у вези руте (route) који су приказани у складу са попуњеним планом лета. Рута је дата као листа тачака/фиксева на рути, њиховим координатама, предвиђеним временом за сваку тачку, брзином и висином на истим.

Подаци који се достављају вербалним путем у сврху пријаве лета

Члан 17.

Надлежна јединица контроле летења прослеђује ВОЦ ВВЦГ следеће податке и накнадне измене ако их има:

- 1) позивни знак;
- 2) тип ваздухоплова;
- 3) аеродром полетања;
- 4) време полетања;
- 5) SSR код;

Надлежна јединица контроле летења додатно са горе наведеним подацима прослеђује, за ваздухоплове у прелету и следеће:

- 1) тачку уласка/изласка;
- 2) време на тачки уласка.

Залутали или неидентификовани ваздухоплов

Члан 18.

Када надлежна јединица контроле летења утврди постојање залуталог ваздухоплова дужна је да поступи и складу са одредбама Правилника о летењу ваздухоплова и оперативним услугама (SERA 11010) и да:

- 1) Ако позиција ваздухоплова није позната:
  - (1) Обавести ВОЦ ВВЦГ, и уколико поседује, достави поднети план лета и остале податке који се тичу залуталог ваздухоплова;
  - (2) Захтева од суседних јединица за пружање услуга у ваздушном саобраћају, других ваздухоплова и од ВОЦ ВВЦГ помоћ у успостављању комуникације са ваздухопловом и утврђивању његове позиције.
- 2) Након утврђивања позиције ваздухоплова надлежна јединица контроле летења дужна је да према потреби достави ВОЦ ВВЦГ релевантне информације о залуталом ваздухоплову и о свим саветима датим том ваздухоплову.

У случају постојања неидентификованог ваздухоплова у својој области, надлежна јединица контроле летења мора да настоји да утврди идентитет ваздухоплова кад год је то неопходно за пружање услуга у ваздушном саобраћају, или захтевано од стране ВОЦ ВВЦГ, и одмах по утврђивању обавести ВОЦ ВВЦГ.

У случају залуталог или неидентификованог ваздухоплова, мора да се узме у обзир могућност да је ваздухоплов отет.

Уколико надлежна јединица контроле летења сматра да је залутали или неидентификовани ваздухоплов предмет незаконитог ометања, одмах о томе извештава ВОЦ ВВЦГ.

Бројеви телефона, факса као и AFTN адресе и адресе електронске поште неопходне за размену података и информација у случају појављивања залуталог или неидентификованог ваздухоплова налазе се у Прилогу 4 овог Уговора.

Пријављивање догађаја на лету од значаја за безбедност

Члан 19.

У складу са својим надлежностима у пружању услуга, извршиоци у надлежној јединици контроле летења као догађаје на лету у ваздушном простору Црне Горе од значаја за безбедност без одлагања пријављују следеће случајеве:

- 1) Улазак у ваздушни простор познатог ваздухоплова који нема могућност успостављања радио комуникације;
- 2) Улазак познатог ваздухоплова у ваздушни простор супротно плану лета услед неповољне метеоролошке ситуације;
- 3) Информације о лету уз државну границу на захтев;

- 4) Сваки догађај ваздухоплова у лету који битно мења параметре лета у односу на поднети план лета.

У наведеним случајевима, шеф смене ЦКЛ Београд/АКЛ Подгорица, након добијене информације од стране контролора летења, обавештава ВОЦ ВВЦГ о догађају на лету.

Изузетно, за догађаје описане у тачки 2) првог става шеф смене ЦКЛ Београд ће ВОЦ ВВЦГ обавестити о очекиваним уласцима познатих ваздухоплова у ваздушни простор Црне Горе супротно плану лета услед неповољне метеоролошке ситуације, а податке за пријаву ваздухоплова доставља на захтев.

Пресретање

Члан 20.

О догађајима на лету, који су наведени у тачкама 1) и 4) претходног члана, као и свим другим случајевима који могу резултирати пресретањем, надлежна јединица контроле летења и ВОЦ ВВЦГ дужни су да пријаве и размене све потребне информације ради процене о потреби за покретање процедуре за пресретање.

На основу процене да је потребно покренути процедуру пресретања, ВОЦ ВВЦГ ће иницирати активирање пресретањких авиона од надлежне НАТО војне јединице за контролу пресретањких активности.

У случају активирања пресретањких авиона надлежна НАТО војна јединица за контролу пресретањких активности ће обавестити надлежну јединицу контроле летења и даље поступити у складу са Уговором о цивилно-војној сарадњи у управљању, контроли и заштити ваздушног простора Црне Горе и Правилником о летењу ваздухоплова и оперативним услугама (SERA 11015).

Документација учесника у најави и пријави

Члан 21.

SMATSA доо кроз интегрисани ваздухопловни информативни пакет (AIP) доступан на интернет страници SMATSA доо обезбеђује за све учеснике у најави и пријави летова:

- 1) Карту ваздушних путева са уцртаним:
  - (1) Поделама надлежности јединица контроле летења;
  - (2) Забрањеним, условно забрањеним и опасним зонама (P, R и D);
  - (3) Привремено издвојеним подручјима (TSA);
  - (4) Привремено резервисаним подручјима (TRA);
  - (5) Заштитним слојевима за планирање летења (FBZ).

Идентификација ваздухоплова

Члан 22.

Идентификација ваздухоплова у ваздушном простору Црне Горе обухвата заједничку цивилно-војну активност између јединица контроле летења и Ваздухопловства Војске Црне Горе у циљу утврђивања припадности ваздухоплова као и контроле ваздухоплова у придржавању услова за извршење лета.

У циљу идентификације ваздухоплова надлежна јединица контроле летења дужна је без одлагања пружити све расположиве информације на захтев ВОЦ-а и обрнуто.

Процес идентификације врши се преко најаве и пријаве лета.

Свако ненајављено или неодобрено одступање од плана лета, надлежна јединица контроле летења је дужна да пријави ВОЦ ВВЦГ у циљу праћења и идентификације ваздухоплова у ваздушном простору Црне Горе.

Најава летова у циљу идентификације ваздухоплова врши се путем AFTN мреже након пријема плана лета.

Пријава лета у циљу идентификације ваздухоплова врши се путем СИМАСТ система или телефоном.

SMATSA доо обавља послове најаве и пријаве за летове за које добија план лета.

У случају истовременог отказа СИМАСТ система и прекида AFTN веза између надлежних јединица контроле летења и ВОЦ ВВЦГ пренос информација о летовима који одступају од уобичајених (ваздухоплов у нужди, ваздухоплов са прекидом радио везе, ваздухоплов који је предмет незаконитог ометања, залутали ваздухоплов или ваздухоплов који неодобрено одступа од плана лета) и о летовима за које ВОЦ ВВЦГ буде упутио конкретан захтев ће се вршити вербалним путем.

Телефонске комуникационе линије

Члан 23.

Телефонске комуникационе линије дате су у Прилогу 4 који је саставни део овог Уговора.

Свака од Уговорних страна може у било ком тренутку у реализацији овог Уговора одредити другу телефонску комуникациону линију путем писаног обавештења другој Уговорној страни, без потребе да се врши измена/допуна овог Уговора закључивањем анекса овог Уговора.

Датум почетка коришћења друге телефонске комуникационе линије ће се усагласити комуникацијом Уговорних страна.

Тајност података

Члан 24.

Уговорне стране су дужне да за време трајања овог Уговора и по престанку његовог важења, чувају све податке којима је одређен степен тајности до којих су дошле приликом извршења овог Уговора, ако им друга страна одредила степен тајности у складу са законом, изузев података који су јавно објављени или се саопштавају на захтев надлежних правосудних или других државних органа у законом прописаном поступку.

Комуникација уговорних страна

Члан 25.

Свако обавештење које се даје у вези са реализацијом овог Уговора мора бити у писаној форми и потписано од стране особе/особа овлашћене/их да заступају Уговорне стране, и сматраће се да је уручено кад се достави лично, или путем препоручене поште, или када се пошаље путем факса или електронске поште, под условом да се за такво слање обезбеди потврда пријема или извештај о успешном слању.

Надлежност за спорове

Члан 26.

Уговорне стране ће све евентуалне спорове који проистекну из овог Уговора решавати споразумно.

Измене и допуне Уговора

Члан 27.

Уговорне стране су сагласне да ће се сваке године вршити анализа спровођења Уговора са предлогом ревизије обавеза из овог Уговора.

Измене и допуне овог Уговора ће се вршити споразумно, на основу анекса Уговора закључених у писаној форми и оверених и потписаних од стране овлашћених представника Уговорних страна.

Престанак Уговора

Члан 28.

Овај Уговор престаје да важи:

- Споразумом Уговорних страна;
- Једностраним раскидом Уговора у случају да једна од Уговорних страна не поштује одредбе Уговора.

Отказни рок је 60 дана од дана достављања писаног обавештења о раскиду Уговора.

Ступање на снагу и важење Уговора

Члан 29.

Овај Уговор се примењује у мирнодопском периоду.

Овај Уговор се закључује на неодређено време.

Овај Уговор ступа на снагу даном потписивања овлашћених заступника Уговорних страна, а примењује се 15 дана од дана потписивања Уговора.

Даном почетка примене овог Уговора престаје да важи Уговор о координацији приликом планирања, најаве, пријаве, идентификације и обезбеђења летова цивилних и војних ваздухоплова од 29. октобра 2020. године.

Завршне одредбе

Члан 30.

Овај Уговор је сачињен у 2 (два) оригинала на црногорском и српском језику при чему су оба текста аутентична.

Министарство одбране Црне Горе

МИНИСТАР

Драган Краповић

SMATSA доо

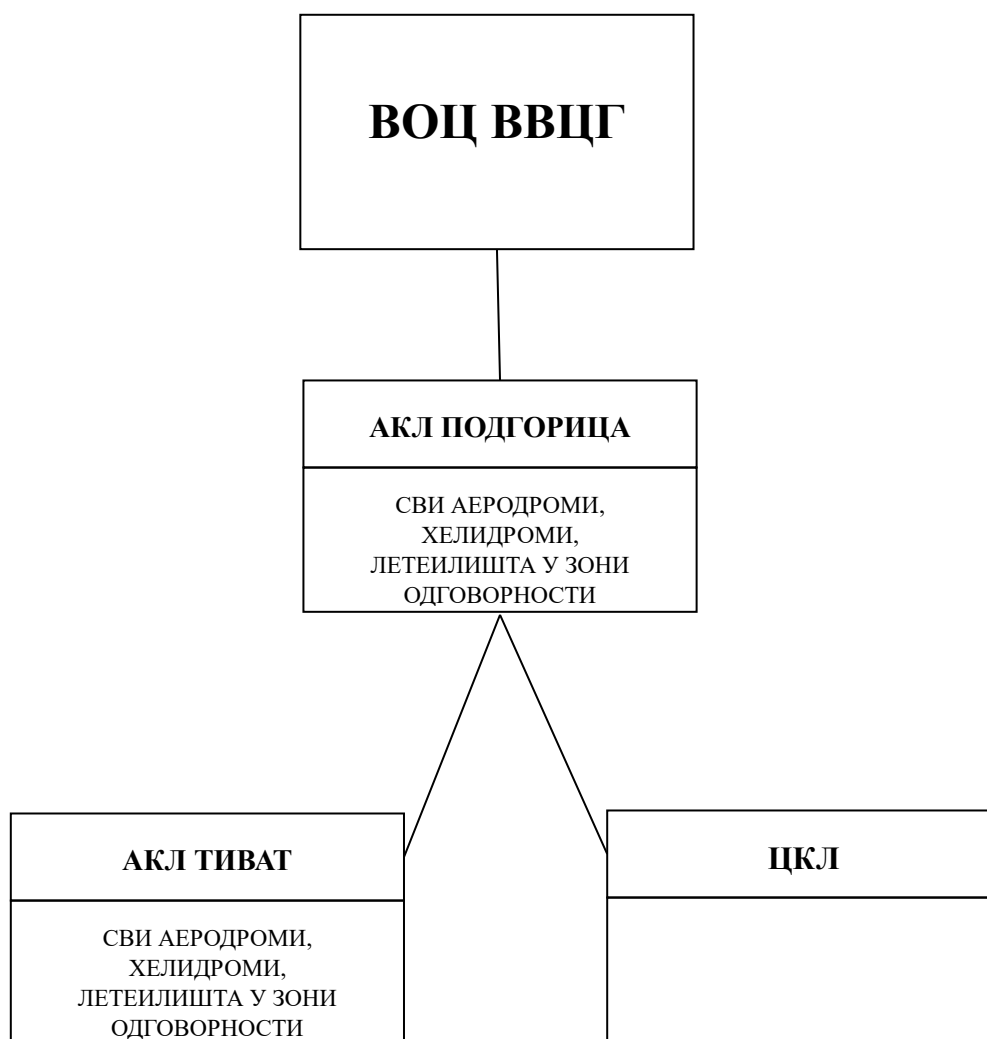
ДИРЕКТОР

Предраг Јовановић

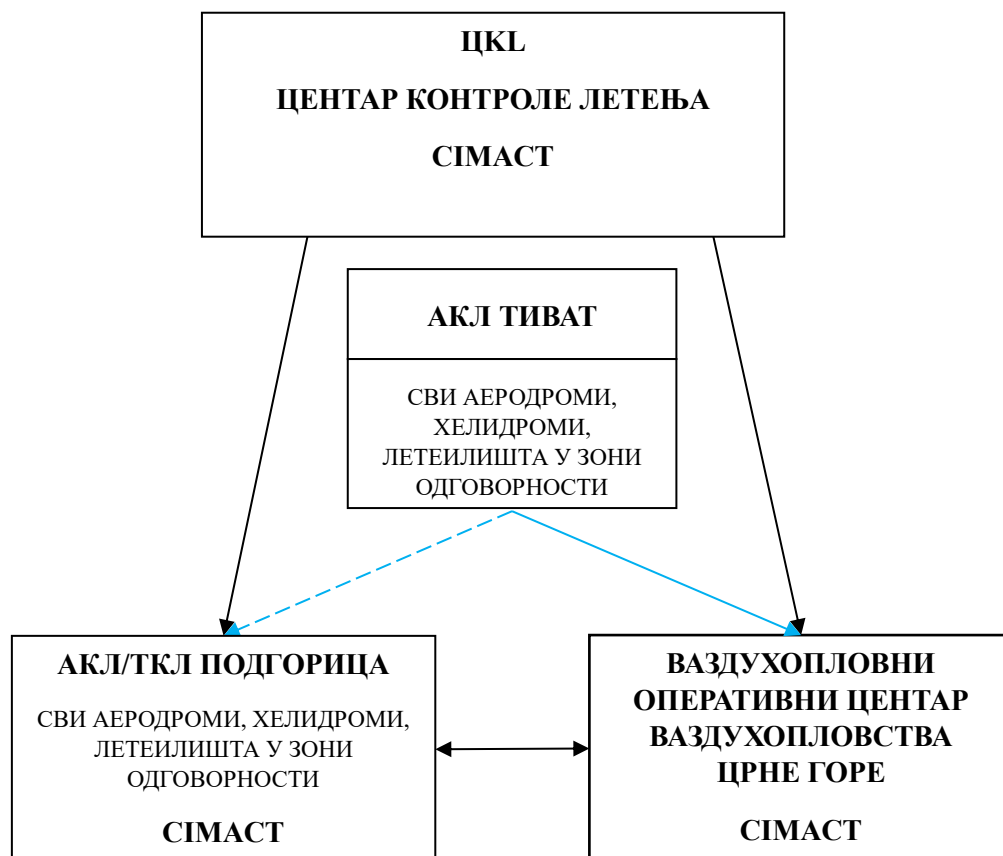

**Прилог 1 – Шема најаве и пријаве летова у циљу обезбеђења летења војних
ваздухоплова**

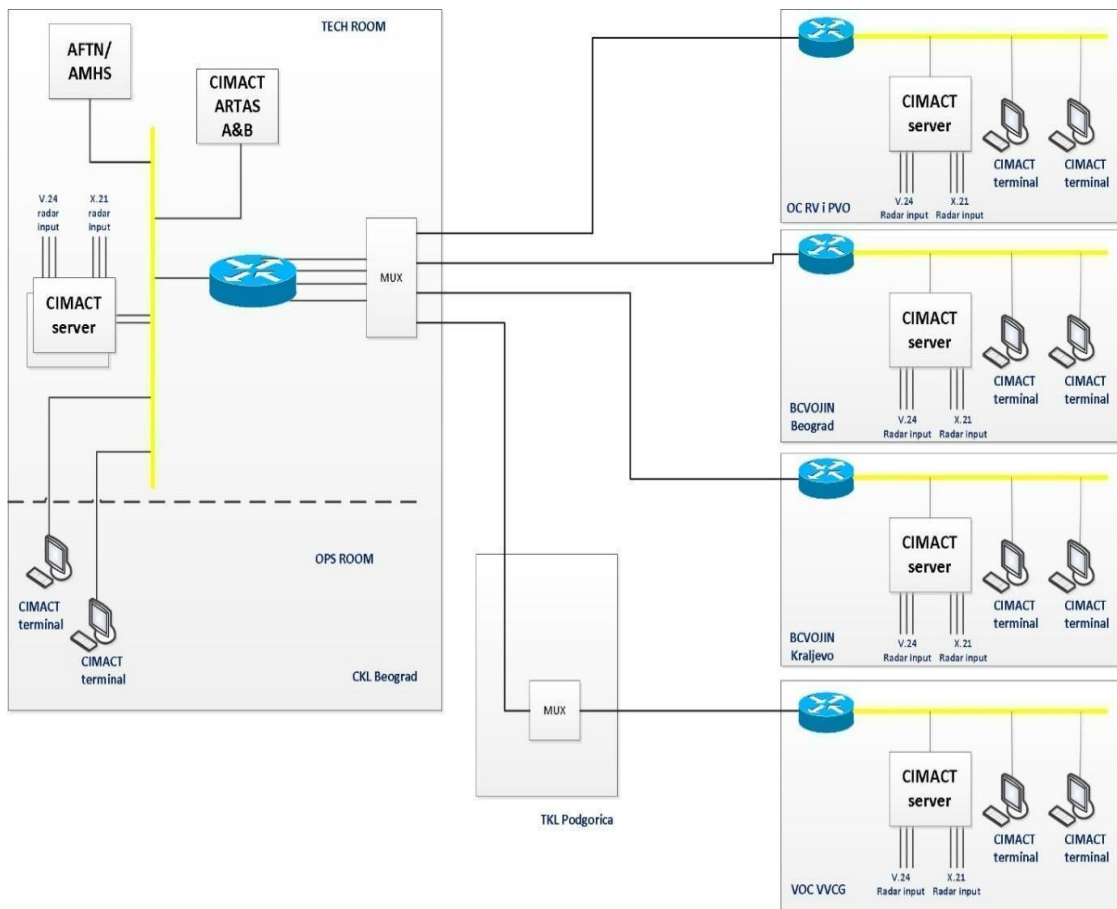
ШЕМА
НАЈАВЕ И ПРИЈАВЕ ЛЕТОВА У ЦИЉУ
ОБЕЗБЕЂЕЊА ЛЕТЕЊА ВОЈНИХ ВАЗДУХОПЛОВА

ШЕМА
НАЈАВЕ И ПРИЈАВЕ ЛЕТОВА ВАЗДУХОПЛОВА У
ЦИЉУ ИДЕНТИФИКАЦИЈЕ

Прилог 3 – Логичка шема реализације СИМАСТ система

Прилог 4а – Адресе и телефони за најаву и пријаву летова Војске Црне Горе

Учесник	Телефон	факс	AFTN адреса	електронска пошта
Војска Црне Горе				
ВОЦ ВЦГ	+382 20 448 747 +382 67 639 403	+382 20 672 802	LYPGYXYX	voc.vvcg@mil.me
ВВЦГ	+382 20 448 610 +382 20 448 615 +382 20 448 612 (до 15:00 радним данима)	+382 20 448 688	LYPGYXYX	letacki.poslovi@mil.me

Прилог 4б – Адресе и телефони за најаву и пријаву летова SMATSA доо

Учесник	Телефон	Факс	AFTN адреса	електронска пошта
SMATSA				
NOF	+381 11 381 4578	+381 11 381 4577	LYBBYNYB	nof@smatsa.rs
ЦКЛ/АСС Шеф смене/ Супервизор	+381 11 381 4813	+381 11 381 4807	LYBAZRZX	accbeograd.sup@smatsa.rs
АКЛ Подгорица /Шеф смене	+382 20 414 004 +382 20 414 005	+382 20 414 030	LYPGYFYX	sefsmene.pg@smatsa.rs
АРО Подгорица	+382 20 414 024	+382 20 414 030	LYPGZPZX	aro.pg@smatsa.rs
АРО Тиват	+382 20 414 070	+382 32 671 550	LYTVZPZX	akltv.aro@smatsa.rs
АМС Црна Гора	+382 20 414 041 +382 20 414 011 +382 20 414 019	-	LYPGAMC X	amc.mne@smatsa.rs

Прилог 5 – Образац захтева за употребу (алокацију) ваздушног простора

Образац захтева за употребу (алокацију) ваздушног простора

1	Овлашћени субјекат (подносилац захтева) .... Datum i vrijeme: ...../..... potpis: ....
2	Подаци о ваздушном простору (назив, ознака, географске координате) ....
3	Надморска висина minimalna: ..... metara maksimalna: ..... metara
4	Датум/вrijеме алокације ваздушног простора Поčetак: ...../..... Завршетак: ...../..... datum vrijeme datum vrijeme
5	Активност ....
6	Само за беспилотне ваздухоплове – техничке карактеристике беспилотног ваздухоплова категорија: ..... модел: ..... евиденциона ознака (ако је уписан у Евиденцију): ..... димензије: ..... тежина: ..... боја: .....
7	Контакт особа Име и презиме: ..... телефон: ..... е-mail: .....
8	Лице надлежно за хитну обуставу активности у алоцираном ваздушном простору Име и презиме: ..... телефон: ..... е-mail: .....

Uputstvo za popunjavanje zahtjeva za upotrebu vazdušnog prostora

Zahtjev za upotrebu fleksibilnih struktura vazdušnog prostora organizacione cjeline Generalštaba i jedinice Vojske Crne Gore dostavljaju Vazduhoplovnom operativnom centru putem mejla jedan radni dan ranije u odnosu na predviđene rokove.

Zahtjev za alokaciju vazdušnog prostora VOC dostavlja AMC jedinici u skladu sa rokovima, radnim danima do 13.00 časova.

Podaci koje je potrebno obavezno navesti u zahtjevu za alokaciju vazdušnog prostora (podebljan tekst) su:

- 1. Ovlašćeni subjekat (podnosilac zahtjeva):** upisuje se jedinica/organizaciona cjelina Vojske;
- 2. Podaci o vazdušnom prostoru (naziv, oznaka, geografske koordinate):** upisuje se naziv zone odnosno dimenzije prostora opisanog koordinatama po sistemu WGS-84 ili centrom i radijusom, u koje je uključen i horizontalni bezbjednosni bafer (dodatnih 5 nautičkih milja ili 10 kilometara za bojevo gađanje, odnosno duplo manje za ostale aktivnosti). Format koordinata je u obliku *ddmmssN ddmmsE* (npr. 422133N 0191506E);
- 3. Nadmorska visina:** upisuju se vertikalne granice sa obaveznom odrednicom iz koje se vidi da li se radi o realtivnim ili apsolutnim visinama (AGL; AMSL, FL...);
- 4. Datum/vrijeme alokacije vazdušnog prostora:** upisuje se vrijeme alokacije vazdušnog prostora sa obaveznom naznakom da li su vremena lokalna ili UTC;
- 5. Aktivnost:** upisuje se razlog korišćenja vazdušnog prostora (bojevo gađanje, letenje vazduhoplova i sl.);
- 6. Samo za bespilotne vazduhoplove – tehničke karakteristike bespilotnog vazduhoplova;**
- 7. Kontakt osoba:** upisuje se ime i prezime odgovornog lica i kontakt telefon za razjašnjenje eventualnih nejasnoća u zahtjevu (podaci za lice koje učestvuje u aktivnosti);
- 8. Lice nadležno za hitnu obustavu aktivnosti u alociranom vazdušnom prostoru:** (popunjava dežurni VOC).

Napomena:

- AMC jedinica prikom obrade zahtjeva može zatražiti njegovu dopunu u slučaju potrebe;
- Sva prepiska se odvija putem e-maila;
- U slučaju otkazivanja aktivnosti podnosilac zahtjeva je u obavezi putem e-maila dostavi obavještenje da se aktivnost otkazuje prema gore opisanoj proceduri;
- Radno vrijeme AMC jedinice je samo radnim danima, zbog čega je potrebno voditi računa da se zahtjevi tokom vikenda neće obrađivati;
- Sve naknadne izmjene u odnosu na provobitno podnijeti zahtjev moraju se putem e-maila dostaviti u skladu sa gore opisanom procedurom;
- Na upit, VOC će zainteresovanim organizacionim cjelinama i jedinicama dostaviti vazduhoplovne WGS karte u *pdf* formatu, sa objašnjenjem kako se iste koriste.

Rokovi za podnošenje zahtjeva:

- **30 radnih dana** (vazduhoplovne manifestacije, međunarodne i nacionalne vojne vježbe);
- **7 radnih dana** (opasne zone – izuzev publikovanih, puštanje i ispaljivanje predmeta u atmosferu);
- **2 radna dana** (publikovane zone, letenje bespilotnog vazduhoplova u CTR zonama, sportske i rekreativne aktivnosti vazduhoplova sa posadom i padobranski skokovi).

Objašnjenje pojmova:

- **visina iznad površine terena (Above Ground Level - AGL)** je relativna visina nivoa, tačke ili objekta u odnosu na površinu terena;
- **visina iznad srednjeg nivoa mora (Above Mean Sea Level - AMSL)** je visina nivoa, tačke ili objekta u odnosu na srednji nivo mora;
- **nivo leta (Flight Level - FL)** je ravan konstantnog atmosferskog pritiska u odnosu na referentni pritisak koji iznosi 1013,2 hektopaskala (hPa), a koja je odvojena od drugih ravni određenim intervalima pritiska;
- **kontrolisana zona (Controle zone - CTR)** je dio kontrolisanog vazdušnog prostora oko aerodroma, koji se prostire od površine zemlje do određene gornje granice, koja je uspostavljena kako bi zaštitila vazduhoplove koji slijeću i polijeću sa aerodroma.